

kameni [Digital technologies in logistics: pitfalls]. *XIII Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya «Marketynh i lohistyka v systemi menedzhmentu» – XIII International Scientific and Practical Conference «Marketing and logistics in the management system»*. (pp. 113-115). Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki [in Ukrainian].

19. Suvoryi eksport 2022: yak pid chas viiny prodaty ukrainske zerno ta zapobihy prodovolchii katastrofi u sviti? [Strict export 2022: how to sell Ukrainian grain during the war and prevent a food catastrophe in the world?]. *latifundist.com*. Retrieved from: <https://latifundist.com/spetsproekt/969-suvorij-eksport-2022-yak-pid-chas-vijni-prodati-ukrayinske-zerno-ta-zapobigti-prodovolchij-katastrofi-u-sviti> [in Ukrainian].

20. Chukhrai, N.I., & Hirna, O.B. (2007). *Formuvannia lantsiuha postavok: pytannia teorii ta praktyky [Supply chain formation: issues of theory and practice]*. Lviv: «Intellect-Zakhid» [in Ukrainian].

21. Grain: World Markets and Trade. *apps.fas.usda.gov*. Retrieved from: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/grain.pdf> [in English].

Відомості про автора

КОЛЯДЕНКО Світлана Василівна – доктор економічних наук, професор кафедри комп'ютерних наук та економічної кібернетики, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: kolyadenkosv@ukr.net).

KOLIADENKO Svitlana – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of computer science and economic cybernetics, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: kolyadenkosv@ukr.net).

УДК 336.221:657.412.7

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-3-2

**ОБЛІКОВІ ТА
НОРМАТИВНО-
ПРАВОВІ АСПЕКТИ
БЛАГОДІЙНИХ
ПОЖЕРТВ
СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ
ДЛЯ ЗБРОЙНИХ
СИЛ УКРАЇНИ**

ПОДОЛЯНЧУК О.А.,
кандидат економічних наук,
завідувачка кафедри обліку та оподаткування
в галузях економіки

КОВАЛЬ Н.І.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування в
галузях економіки

ІЩЕНКО Я.П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування в
галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

У статті проведено дослідження нормативно-правового забезпечення діяльності благодійних організацій та підтримки суб'єктами господарювання Збройних сил України (далі – ЗСУ). Наведено проблемні аспекти обліку та оподаткування благодійної допомоги, наданої суб'єктами господарювання на потреби армії та обґрунтовано актуальність розв'язання цього методичного питання. Зокрема визначено, що в законодавстві та науковій літературі вживаються різні терміни, які характеризують благодійність. Досліджено форми та види благодійної діяльності в Україні. Здійснено спроби розмежувати ці поняття. Схарактеризовано форми благодійності (волонтерська, гуманітарна, меценатська) та обґрунтовано види (благодійна пожертва, благодійні гранти, публічний збір благодійних пожертв, благодійні сервітути та благодійні ендавменти) та способи її надання. Визначено характерні ознаки благодійної допомоги: добровільність, безкорисливість, цільове призначення. Підтверджено необхідність врегулювання окремих положень та визначення термінів у сфері благодійної діяльності та запропоновано внесення відповідних змін до чинного законодавства. Досліджено рейтинг благодійності України та наведено розподіл витрат за сферами її надання. З'ясовано, що за нормами українського законодавства благодійна допомога армії здійснюється у вигляді благодійних пожертв і може надаватися як у грошовій, так і натуральній формі, зокрема від благодійних організацій, юридичних та фізичних осіб, територіальних громад. Доведено, що належним чином організований облік благодійних пожертв забезпечить контроль цільового використання наданого майна та зниження зловживань у цій сфері, а також впливатиме на можливість застосування податкових пільг у частині сплати податку на додану вартість, акцизного збору та податку на прибуток. Обґрунтовано порядок документування благодійних пожертв на користь армії та необхідність формування Акту приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги. Розглянуто зміни, внесені до Податкового кодексу України в частині оподаткування благодійної допомоги, переданої армії. Враховуючи специфіку дослідження, запропоновано методику обліку благодійної допомоги за різних варіантів її надання (добровільної передачі чи відчуження майна).

Ключові слова: благодійна діяльність, благодійна допомога, Збройні сили України, документування, облік, оподаткування, відчуження.

Табл.: 5. Рис.: 2. Літ.: 27.

ACCOUNTING, REGULATORY AND LEGAL ASPECTS OF CHARITABLE DONATIONS BY BUSINESS ENTITIES FOR THE ARMED FORCES OF UKRAINE

PODOLIANCHUK Olena,
Candidate of Economic Sciences,
Head of the Department of Accounting and Taxation
in the Fields of the Economy

KOVAL Natalia,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of
Account and Taxation in the Fields of the Economy

ISHCHENKO Yana,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of
Account and Taxation in the Fields of the Economy,
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsia)

In the article, a study of the regulatory and legal support of the activities of charitable organizations and support by business entities of the Armed Forces of Ukraine is carried out. Problematic aspects of accounting and taxation of charitable assistance provided by business entities for the needs of the army are presented and the relevance of solving this methodological issue is substantiated. In particular, it is determined that different terms are used in legislation and scientific literature to describe charity. Forms and types of charitable activity in Ukraine were studied. Attempts have been made to distinguish between these concepts. The forms of charity (volunteer, humanitarian, philanthropic) are characterized and the types (charitable donation, charitable grants, public collection of charitable donations, charitable servitudes and charitable endowments) and methods of their giving are substantiated. The characteristic features of charitable assistance are determined: voluntary, selfless, purposeful. The need to regulate certain provisions and define terms in the field of charitable activities was confirmed, and amendments to the current legislation were proposed. The rating of charity in Ukraine was studied and the distribution of costs by spheres of its provision was presented. It was found that according to Ukrainian legislation, charitable assistance to the army is provided in the form of charitable donations and can be provided both in cash and in kind, in particular from charitable organizations, legal entities and individuals, and territorial communities. It has been proven that properly organized accounting of charitable donations will ensure the control of the intended use of the donated property and reduce abuses in this area, as well as affect the possibility of applying tax benefits in the terms of payment of value added tax, excise duty and income tax. The procedure for documenting charitable donations for the benefit of the army and the need to form an Act of acceptance and transfer of humanitarian (charitable) aid are substantiated. The changes made to the Tax Code of Ukraine regarding the taxation of charitable aid given to the army were considered. Taking into account the specifics of the research, a method of accounting for charitable assistance for various options for its provision (voluntary transfer or alienation of property) is proposed.

Key words: charitable activity, charitable assistance, Armed Forces of Ukraine, documentation, accounting, taxation, alienation.

Tabl.: 5. Fig.: 2. Ref.: 27.

Постановка проблеми. З моменту оголошення воєнного стану в Україні, який зумовлений повномасштабним вторгненням Росії на територію нашої держави, вагомим напрямком діяльності суб'єктів господарювання та пересічних громадян стала благодійна сфера. Війна і наслідки руйнувань, які вона принесла на українську землю, вплинули на зміну «картини благодійності» серед населення та підприємницьких і непідприємницьких структур. Благодійництво є справою добровільною й особистою. Наразі благодійна діяльність набуває все більшого розвитку. Задля підтримки людей, які переїхали із зон активних бойових дій, та забезпечення їхніх базових побутових потреб, а також підтримки обороноздатності держави, різні організації та українці надають різноманітну допомогу. Кожен прагне зробити будь-який корисний внесок, щоб прискорити перемогу.

Передача майна на забезпечення обороноздатності країни зумовлює виникнення в системі обліку та оподаткування підприємств низки господарських операцій. Разом із тим кожна така дія й операція підприємства спрямована на поповнення додаткових ресурсів Збройних сил України та тих категорій людей, які потребують допомоги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування благодійних організацій, розвитку благодійної діяльності суб'єктів господарювання, проблеми обліку й оподаткування благодійної допомоги

розглядаються в наукових публікаціях багатьох учених. Наприклад, Волошенко А.В. досліджує організаційно-правові аспекти обліку благодійних пожертв у військових частинах (установах) Збройних сил України в умовах воєнного стану. Науковець зазначає, що бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку та ведеться безперервно – з дня реєстрації до дня ліквідації [4, с. 60]. Гудзь А.О. аналізує нормативно-правове регулювання благодійної діяльності й зазначає, що поряд із поняттям благодійності (благодійної діяльності) використовуються інші терміни: меценатство, волонтерство, спонсорство, гуманітарна допомога тощо, які називають по-різному: формами, видами, засобами здійснення благодійності. Учена вносить пропозиції закріпити у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» окрему статтю із переліком форм благодійної діяльності [6, с. 63]. Насібова О.В. розглядає благодійність як джерело фінансових ресурсів соціального захисту населення. Автор зазначає, що кризові тенденції у соціально-економічній сфері спонукають до переосмислення ролі функціонування інститутів громадянського суспільства і спричиняють потребу у створенні сприятливих умов відродження та розвитку форм і методів благодійності різних організацій, громадських об'єднань та окремих осіб, які у своїй діяльності доповнюють державну соціально захисну функцію, а в окремих випадках – повністю компенсують роль держави у реалізації соціальних заходів [11]. Сербин Р.А. детально аналізує форми благодійної діяльності та розкриває мотиви зайняття волонтерською діяльністю й цілі гуманітарної допомоги [24, с. 49-50]. Сивак О.Б. зазначає, що благодійність для більшості підприємств не є поширеною операцією. Тому рішення керівника про надання благодійної допомоги викликає у бухгалтера труднощі при відображенні таких операцій на рахунках бухгалтерського обліку [25, с. 234]. У попередніх дослідженнях автора Подолянчук О.А. визначено роль контролю як функції управління, яка є елементом зворотного зв'язку [13], а також разом зі співавторами Коваль Н.І. та Іщенко Я.П. розкрито питання облікового забезпечення обліку витрат та розрахунків за податками [10].

Віддаючи належне науковим доробкам вчених, нюанси обліку та оподаткування благодійної допомоги в умовах війни є актуальними сьогодні.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є критичний аналіз нормативно-правового регулювання благодійної діяльності, розкриття її змісту як облікової категорії та визначення особливостей облікового відображення в системі рахунків благодійних пожертв суб'єктів господарювання ЗСУ і застосування податкових пільг до здійснюваних операцій під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наукових дослідженнях визначається, що благодійність (походить від латинського слова «caritas, carus», що означає «милостиня», «жертвна любов») – це передусім вияв цілеспрямованої уваги до людей, котрі з різних причин не можуть власними зусиллями забезпечити собі хоча б мінімальні умови належного існування за конкретних обставин суспільного повсякдення, а також надання їм посиленої допомоги у збереженні й організації своєї життєдіяльності, підтримання їхнього матеріального, соціального та психологічного стану [11].

Виникнення соціального явища благодійності має тривалу історію. Воно

видозмінювалося із найпростіших форм свого вираження – милостині, опіки ще на дореволюційному етапі свого розвитку, переходячи в соціальну роботу та шефство з боку держави в радянські часи, і сьогодні, сягнувши піку свого становлення, набуло окресленої законодавством форми через передбачений механізм здійснення цієї діяльності спеціально створеними некомерційними суб'єктами або окремими фізичними особами (меценатами, філантропами та іншими) [5, с. 65].

Уявлення про благодійність змінювалось разом з еволюційним розвитком суспільних відносин. Під впливом політичних, ідеологічних, правових, економічних, соціальних чинників відбувалась трансформація організаційних форм, принципів, механізмів, напрямів, технологій, соціальних пріоритетів та результатів благодійної діяльності [11].

У науковій літературі та законодавстві вживаються різні терміни, які характеризують благодійність. Це пов'язано з характеристикою, у широкому діапазоні, її проявів: починаючи від підтримки окремих осіб (або їх груп), продовжуючи волонтерством, меценатством, наданням гуманітарної допомоги та багатьма іншими.

Вивчаючи й характеризуючи вітчизняне нормативне регулювання сфери благодійництва насамперед варто звернути увагу на дію законодавчих документів, якими визначається зміст, форма та різновиди благодійної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання благодійної діяльності

Нормативно-правовий документ	Визначення
Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України від 28.11.2002 р. №330-IV	Доброчинна, благодійна діяльність – діяльність, пов'язана з наданням допомоги та підтримки тим, хто її потребує, виходячи із загальнолюдських принципів гуманності та взаємодопомоги, яка здійснюється виключно безкорисливо (без мети одержання прибутку чи іншої вигоди).
Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI	Благодійна діяльність – це добровільна особиста або майнова допомога для досягнення визначених благодійних цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара; меценатська діяльність – благодійна діяльність у сферах освіти, фізичної культури і спорту, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень, яка здійснюється у порядку, визначеному цим Законом та іншими законами України.
Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI	Волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги; волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами.
Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV	Гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Джерело: сформовано авторами за [15; 17; 18; 23]

Як бачимо, за наведених вище підходів трактування у нормативно-правових документах змішуються, використовуються різні терміни, які називають як форми, види, різновиди благодійності, хоча жоден нормативний документ не містить визначення «благодійність» і ця дефініція ототожнюється з благодійною діяльністю. Такий підхід є виправданим, адже у довідковій літературі благодійність визначається як подавання приватними особами матеріальної допомоги, підтримки бідним, сиротам та іншим [2]. Близьке за змістом і вперше визначене законодавством трактування благодійної допомоги – наданням допомоги та підтримки тим, хто її потребує ... [23]. Тому вважаємо, що поняття «благодійність» і «благодійна діяльність» однозначні за своїм змістом.

Бенефіціарами благодійної допомоги є її набувачі (фізичні особи, неприбуткові організації або територіальні громади), які одержують допомогу від одного чи кількох благодійників для досягнення мети, визначеної Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [15].

Благодійником може бути дієздатна фізична або юридична особа приватного права (у т.ч. благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи кілька видів благодійної діяльності [15].

Підтримуємо думку Сивак О.Б., що поняття благодійність з економічної точки зору – це діяльність, завдяки якій громадські та приватні ресурси добровільно спрямовуються їхніми власниками для допомоги окремим соціально незахищеним групам людей для розв’язання суспільних проблем, а також поліпшення умов громадського життя. Тобто, така підтримка надається не тільки бідним і хворим, а й тим людям (громадським активістам, фахівцям, представникам творчих професій, учням і студентам) та некомерційним і неполітичним організаціям, котрі відчують нестачу в коштах для вирішення індивідуальних, професійних, культурних та суспільних завдань [25, с. 236].

Щодо форм, видів та різновидів благодійної діяльності в українському законодавстві є прогалини, законодавець не надає особливого значення змісту та доцільності застосування цих термінів.

Так, за Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (ст. 5), видами благодійної діяльності є: безоплатна передача у власність бенефіціарів коштів, іншого майна, а також безоплатне відступлення бенефіціарам майнових прав; безоплатна передача бенефіціарам права користування та інших речових прав на майно і майнові права; безоплатна передача бенефіціарам доходів від майна і майнових прав; безоплатне надання послуг та виконання робіт на користь бенефіціарів; благодійна спільна діяльність та виконання інших контрактів (договорів) про благодійну діяльність; публічний збір благодійних пожертв; управління благодійними ендаментами; виконання заповітів, заповідальних відмов і спадкових договорів для благодійної діяльності; проведення благодійних аукціонів, негрошових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законом [15].

Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності [17]. А гуманітарна допомога, за Законом України «Про гуманітарну допомогу» [18], є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об’єктивних

потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [15].

Дослідження наукових публікацій також свідчить про відсутність єдності у визначенні переліку форм і видів благодійної діяльності і серед науковців.

Так, Сербин Р.А. зазначає, що в загальному вигляді форма – це спеціальна структура будь-якого процесу. Характер цієї структури зумовлений змістом процесу, методами, прийомами, засобами, видами відповідної діяльності. Ця структура становить внутрішню організацію змісту, що насправді є процесом взаємодії. У той самий час, вид – це систематизаційна одиниця, якою охоплюються предмети та діяльність за спільними ознаками. На думку науковця, благодійність, волонтерство, меценатство можуть існувати у двох виявах – як форма і вид благодійництва [24, с. 47].

Враховуючи норми чинного законодавства та думки науковців, вважаємо, що формами благодійної діяльності є волонтерська, гуманітарна та меценатська діяльність. До видів благодійної діяльності належать: благодійна пожертва, благодійні гранти, публічний збір благодійних пожертв, благодійні сервітути та благодійні ендавменти. А види благодійної діяльності, які схарактеризовані у статті 5 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», є способами її надання.

У Законі «Про благодійну діяльність та благодійні організації» зазначено про можливість визначення додаткових видів благодійної діяльності іншими Законами України. Тому науковці розглядають у частині форм благодійної діяльності донорство [24, с. 51], місіонерство та миротворчу діяльність [6, с. 63]. Проте, ці форми діяльності не можуть здійснюватися суб'єктами господарювання і не є предметом нашого вивчення.

Вище охарактеризовані дослідження підтверджують необхідність врегулювання окремих положень та визначення термінів у сфері благодійної діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Пропозиції щодо трактування термінологічного апарату у сфері благодійної діяльності в українському законодавстві

Термін	Визначення
Уточнити визначення в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»	
Благодійна діяльність (благодійність)	одноразова чи систематична участь благодійника у наданні майнової (фінансової) допомоги або здійсненні обслуговування, виконання інших робіт для досягнення визначених законодавством цілей благодійності, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара.
Внести доповнення до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»	
Благодійна допомога	безоплатна майнова (фінансова) допомога, виконання робіт і послуг у сфері благодійництва на користь її набувачів.
Меценат	дієздатна фізична особа або юридична особа приватного права (у тому числі благодійна організація), яка здійснює меценатську діяльність.
Меценатська допомога	ресурсна підтримка розвитку культури, мистецтва, освіти, охорони культурної спадщини, спорту.
Внести доповнення до Закону України «Про гуманітарну допомогу»	
Гуманітарна діяльність	неприбуткова діяльність юридичних осіб, які зареєстровані в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги, пов'язана з отриманням гуманітарної допомоги та перерозподілом між її набувачами для досягнення визначених законодавством цілей.

Джерело: пропозиції авторів

Цілями благодійної діяльності є надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності, а також розвиток і підтримка цих сфер задля суспільства [15]. Таким чином, основними характерними ознаками благодійної допомоги є добровільність, безкорисливість, цільове призначення.

Законодавство України, яке регламентує благодійництво, визначає сфери благодійної діяльності, суб'єктів та види, засади функціонування благодійних організацій. Держава звільняє благодійні організації від сплати податку на прибуток із будь-яких видів чи сум доходів (за умови перебування в реєстрі неприбуткових організацій та установ) [15].

За даними Українського форуму благодійників, джерелами фінансування діяльності благодійних організацій є внески учасників та засновників, міжнародні та національні гранти, пожертви фізичних та юридичних осіб, надходження від цільових державних програм та інші. Найбільшу частку благодійних ресурсів отримували фізичні особи (у вигляді адресної допомоги), а також установи та організації [9].

Варто зауважити, що за останні роки в рейтингу благодійності Україна займає топові позиції. Так, за дослідженнями Британської благодійної організації CAF (Charities Aid Foundation) у Світовому індексі благодійності – World Giving Index 2022, Україна піднялася на 10-те місце і стала єдиною європейською країною у першій десятці [27].

Розподіл витрат за сферами надання благодійної допомоги в Україні свідчить (рис. 1), що армії за період 2015-2018 років надавалась зі сторони благодійників підтримка (хоч і незначна).

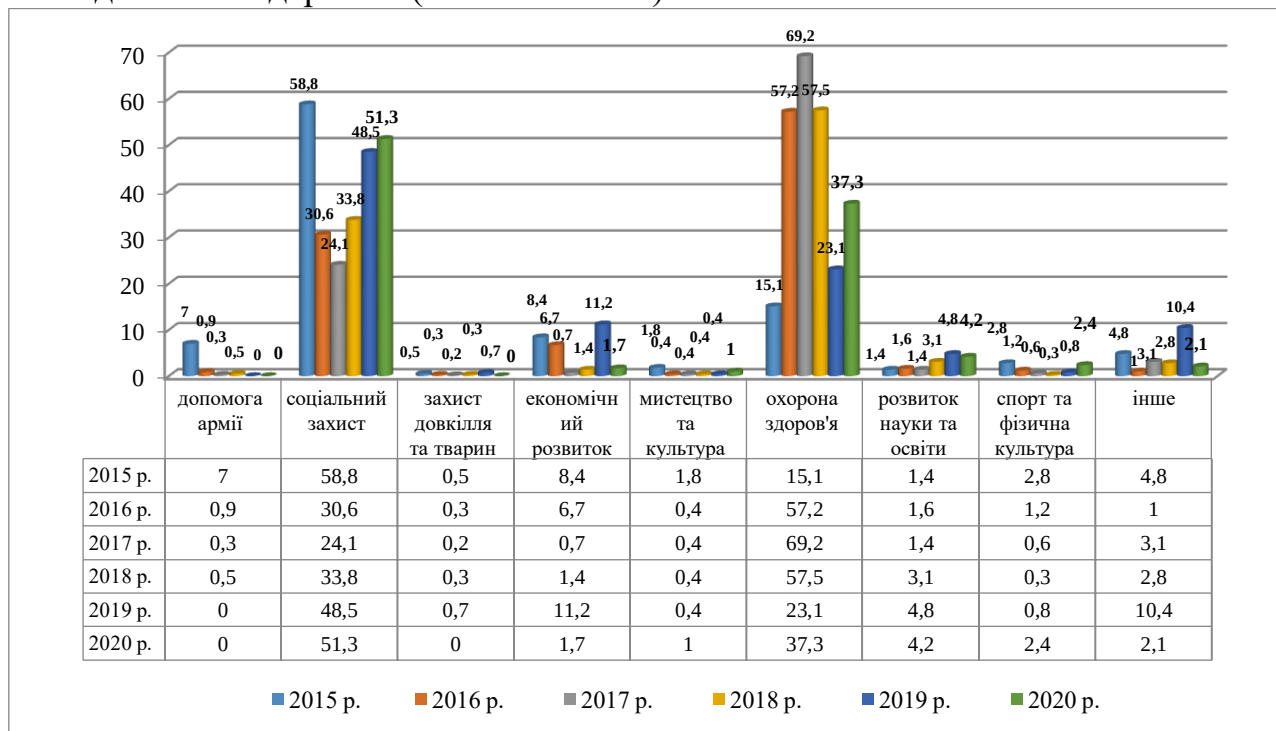

Рис. 1. Розподіл витрат за сферами надання благодійної допомоги, %
Джерело: сформовано авторами за [9]

Відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» однією зі сфер благодійної діяльності є сприяння обороноздатності

та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [15].

Разом із тим, норми Закону України «Про Збройні сили України» визначають можливість фінансування ЗСУ коштом благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [14; 19].

З викладеного можна зробити висновок, що благодійна допомога ЗСУ здійснюється у вигляді благодійних пожертв – безоплатної передачі благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до Закону «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [15].

Таким чином, суб'єкти господарювання – юридичні особи – безпосередньо можуть надавати благодійну допомогу ЗСУ (до складу яких входять з'єднання, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації) і які внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Якщо військова організація не входить до Реєстру, підприємство не може надати їй таку допомогу безпосередньо, а лише через благодійну організацію.

Отримувати кошти благодійних пожертв ЗСУ можуть лише на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в органах Державного казначейства. Щоб організувати збирання благодійних пожертв від фізичних та юридичних осіб (резидентів і нерезидентів), Міністерство оборони, державні органи та органи місцевого самоврядування можуть залучати благодійні організації. Для цього з ними укладають договори про співробітництво (п. 2 Порядку № 339) [14].

Варто зазначити, що за одну добу війни 25 лютого надійшло майже 300 млн гривень (в еквіваленті) на спеціальний рахунок Національного банку, відкритий для збору коштів на підтримку ЗСУ (спецрахунок) [26].

За даними Національного банку України всього з дня відкриття спецрахунка на нього було перераховано більше ніж 21,4 млрд грн в еквіваленті. Зокрема, понад 7,4 млрд грн в еквіваленті надійшло з-за кордону в іноземній валюті (долари США, євро, фунти, канадські долари, китайські женьміньбі, японські єни, швейцарські франки, польські злоті, австралійські долари). Кошти надходили як від громадян та підприємств в Україні, так і від міжнародної спільноти (зокрема, зі США, Великобританії, Німеччини, Швеції, Фінляндії, Польщі, Швейцарії, Норвегії, Австралії, Франції, Канади, Болгарії, Гонконгу та ще багатьох країн світу). Протягом 2022 року Національний банк України вже перерахував на потреби військових понад 22,3 млрд грн [22].

Викладений матеріал дає можливість визначити, що благодійні пожертви ЗСУ можуть надаватися як у грошовій, так і натуральній формі, зокрема, від благодійних організацій, юридичних та фізичних осіб, територіальних громад.

Відповідно до п. 4 ст. 13 Бюджетного Кодексу України, благодійні внески, гранти та дарунки належать до першої підгрупи другої групи власних надходжень бюджетних установ. Використання таких коштів чітко регламентовано Бюджетним Кодексом України на покриття витрат, пов'язаних з організацією та наданням послуг, що надаються бюджетними установами згідно з їхньою основною діяльністю [3].

Варто зауважити, що в березні 2022 року Уряд постановив, що в умовах

воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів і нерезидентів [7]. Вважаємо, що ця норма не може бути реалізована на практиці. Адже, бухгалтерський облік ведеться безперервно і забезпечує усі факти господарського життя суб'єктів господарювання [16].

Разом із тим, за нормами Податкового кодексу України (далі – ПКУ) юридичні особи – набувачі благодійної допомоги у своїй річній фінансовій звітності відображають:

- у бухгалтерському балансі – окремо кошти (товари, роботи, послуги), отримані як благодійна допомога;
- у звіті про прибутки та збитки – окремо вартісну величину отриманої благодійної допомоги [12].

У додатку до річного звіту робляться необхідні пояснення щодо зазначених показників діяльності, пов'язаної з благодійною допомогою [12].

Слушно зауважує Волошенко А.В., що «у випадку надання благодійної пожертви коштами, рух коштів від благодійника до бенефіціара здійснюється через фінансові установи, то відповідно спрощується проведення державного фінансового та громадського контролю водночас можливість контролю за надходженням та витрачанням благодійних пожертв у натуральній формі залежить від ефективної організації обліку, зокрема бухгалтерського...» [4, с. 60].

Варто зазначити, що підприємства, установи, організації зобов'язані надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним силам України, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їхньої вартості в порядку, встановленому законодавством [20].

Тому правильно організований облік впливатиме на можливість застосування податкових пільг у частині оподаткування податком на додану вартість, акцизним податком та податком на прибуток, а також забезпечить контроль цільового використання наданого майна та зниження зловживань у цій сфері.

Як свідчать дослідження, саме контроль забезпечує об'єктивність інформації та реальність справ суб'єкта господарювання [13, с. 117].

Обліковий аспект благодійності суб'єктів підприємницької діяльності полягає у тому, що вона є одноразовою або систематичною дією з надання благодійної допомоги тим, хто її потребує, у нашому дослідженні – ЗСУ.

Першочерговими діями підприємства є прийняття рішення про благодійну пожертву ЗСУ та його нормативне закріплення у вигляді наказу керівника. Зміст наказу буде залежати від того, чи це самостійне добровільне рішення, чи це допомога на прохання фізичної особи чи неприбуткової організації, яка має права бенефіціара. В наказі доречно передбачати, яка саме допомога буде надаватися та у якому вигляді (грошима чи майном).

Усі факти передачі грошей чи майна армії повинні бути зафіксовані в первинних документах.

Якщо підприємством перераховуються кошти на спецрахунок, то,

звичайно, підтверджувальними документами такої благодійної допомоги є платіжне доручення та виписка банку. Якщо ж це буде перерахування коштів благодійній організації, то необхідним документом є також договір про співробітництво та листи-клопотання, що засвідчуватимуть передачу адресної допомоги.

При передачі об'єктів основних засобів чи матеріальних цінностей армії потрібно враховувати, чи це є добровільна передача (коли ініціатором є саме підприємство), чи це відчуження або вилучення (за рішенням військового командування з врахуванням норм Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 17.05.2012 р. № 4765-VI [21]). Різниця між відчуженням і вилученням у тому, що під час відчуження вилучається майно приватної або комунальної власності, а при вилученні – державної власності без компенсації вартості. Відмінність відчуження від добровільної передачі полягає у тому, що в результаті першого передбачається можливість повернення вилученого майна або можливість компенсації його вартості.

Коли відбувається добровільна передача об'єктів основних засобів ЗСУ, необхідно формувати типові форми документів, які засвідчуватимуть факт вибуття того чи іншого об'єкта – Акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3, форма ОЗСГ-3), Акт на списання автотранспортних засобів (ОЗ-4). Якщо йде відчуження, то складаються Акти приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1, форма ОЗСГ-1). У випадку передачі товарно-матеріальних цінностей формуються товарні накладні (форма ВЗСГ-8) та товарно-транспортні накладні (форма М-5, форма М-6). При відчуженні майна також обов'язковим є формування Акту про примусове відчуження або вилучення майна, типова форма якого затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 998.

У таблиці 3 наведено узагальнену інформацію щодо документування передачі благодійної допомоги для ЗСУ.

Таблиця 3

Документування благодійних пожертв ЗСУ

Первинний документ	Його призначення
Наказ керівника	Погодження керівника про надання благодійної допомоги
Платіжне доручення, виписка банку	Перерахування грошових коштів на спецрахунок
Накладна, товарно-транспортна накладна	Добровільна передача товарно-матеріальних цінностей
Акт на списання основних засобів, Акт на списання автотранспортних засобів та технічна документація	Добровільна передача об'єктів основних засобів
Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів та технічна документація	Примусове відчуження або вилучення
Акт про примусове відчуження або вилучення майна та технічна документація	
Акт оцінки майна (за наявності), Акт оціночної комісії підприємства, Бухгалтерська довідка	
Лист клопотання	Прохання виду і кількості благодійної допомоги
Договір про співпрацю	Згода благодійної організації прийняти кошти, товари, роботи тощо
Витяг із реєстру неприбуткової організації	Підтвердження статусу отримувача (бенефіціара) благодійної допомоги

Джерело: сформовано авторами за [10]

Разом із цим необхідно формувати Акт приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги, який сьогодні використовують благодійні організації (зразок документу) (рис. 2).

Зразок

АКТ
приймання-передачі
гуманітарної (благодійної) допомоги

"__" _____ 20__ року М. _____

(вказати найменування сторони та необхідні відомості про неї)
(надалі іменовано «Благодійник») в особі _____,
(вказати посаду, прізвище, ім'я, по батькові)
що діє на підставі _____,
(вказати: статуту, довіреності на представництво, положення тощо)

з однієї сторони,
та _____
(вказати найменування сторони)
(надалі іменовано «Отримувач») в особі _____,
(вказати посаду, прізвище, ім'я, по батькові)
що діє на підставі _____, з іншої сторони,
(вказати: статуту, довіреності, положення тощо)
(надалі разом іменовані «Сторони», а кожна окремо – «Сторона»).

Уклали цей Акт приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги про таке:

1. Благодійник передав, а Отримувач отримав таку гуманітарну допомогу:

№ з/п	Назва матеріальних цінностей	Одиниця виміру	Кількість, шт.	Вартість (оціночна) за 1 поз., у грн без ПДВ	Загальна вартість (оціночна), у грн без ПДВ
...					
	УСЬОГО:				_____ грн

2. Матеріальні цінності передано в належному стані, Сторони претензій одна до одної не мають.
3. Цей Акт набуває чинності з дати його підписання уповноваженими представниками обох Сторін.
4. Цей Акт складено у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу для обох Сторін.

Місцезнаходження, реквізити сторін, підписи

БЛАГОДІЙНИК **ОТРИМУВАЧ ДОПОМОГИ**

Рис. 2. Зразок Акту приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги

Джерело: [1]

Цей документ має бути підписаний обома сторонами: керівником підприємства – з одного боку; представником військової частини, військового формування, відповідного підрозділу, установи або організації для потреб забезпечення оборони України, яким передається цей об'єкт основних засобів – з іншого боку. Формування і письмове засвідчення обома сторонами цього документу необхідне для підтвердження факту передачі та отримання допомоги, а також буде давати можливість довести податківцям цільову спрямованість витрат, пов'язаних із передачею майна чи товарно-матеріальних цінностей.

Враховуючи норми бухгалтерського обліку, витрати на благодійність є витратами підприємства і в системі рахунків операції відображатимуться з використанням витратних рахунків (табл. 4).

Методика обліку витрат на благодійність

№з/п	Зміст операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	Перераховано грошові кошти як благодійна пожертва	949	311	100 000
2	Передано товарно-матеріальні цінності як благодійна пожертва	949	20, 26, 28	50 000
3	Передано об'єкт основних засобів як благодійна пожертва:			
	списано знос	13	10	70 000
	списано залишкову (балансову) вартість	976	10	730 000
4	Витрати на благодійність віднесено на фінансовий результат діяльності	79	949 976	150 000 730 000

Джерело: сформовано за [8]

В умовах воєнного стану в Україні відчуження майна стало необхідністю. Підставою для цієї процедури є рішення військового командування, яке має бути погоджене з місцевою радою. Проте, якщо у місцевості ведуться бойові дії, то таке погодження не потрібно [21].

Облікове відображення відчуження майна має специфіку:

1. Якщо відбувається відчуження без відшкодування вартості, то вважається безоплатна передача й облік ведеться як при добровільній передачі.

2. Якщо відчужується майно з компенсацією його оцінюваної вартості, то компенсація можлива у двох варіантах:

- попереднє повне відшкодування: для цього потрібно до підписання Акта про примусове відчуження майна обов'язково скласти Акт оцінки майна, який буде підставою для відшкодування;

- наступне повне відшкодування: можливе протягом 5 років після скасування режиму воєнного стану. Для цього власнику переданого майна, після скасування режиму воєнного стану, необхідно подати заяву разом з Актом про примусове відчуження та Актом оцінки майна до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем відчуження майна [21].

Також при відображенні в обліку відчуження майна з компенсацією його вартості необхідно врахувати початковий спосіб його придбання. Для зрозумілості бухгалтерських проведення сформуємо кореспонденцію рахунків платника податку на додану вартість (ПДВ) (табл. 5).

Вважаємо, що за умов воєнного стану, переведення об'єкта основних засобів до складу необоротних активів, утримуваних для продажу (субрахунок 286) є недоречним, адже підприємство не здійснює планування реалізації об'єктів основних засобів.

При наступному відшкодуванні відчуження майна нами пропонується використання рахунка 69 «Доходи майбутніх періодів» і 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», що дає можливість дотримуватися принципів бухгалтерського обліку, а саме – принципу нарахування. Такий підхід також дає можливість об'єктивно здійснювати розрахунки з ПДВ. Адже, невідомо коли і чи взагалі підприємство звернеться за компенсацією.

Пропонована методика обліку відчуження майна з компенсацією його вартості

№з/п	Зміст операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		дебет	кредит	
попереднє повне відшкодування відчужених об'єктів основних засобів, які були придбані				
1	Списано знос *	13	10	100 000
2	Списано залишкову (балансову) вартість *	976	10	700 000
3	Визнано дохід у сумі компенсації за Актом оцінки майна	377	746	840 000
4	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	746	641	140 000
5	На рахунок надійшли кошти повної попередньої компенсації	311	377	840 000
6	Віднесено витрати на фінансовий результат	793	976	700 000
7	Віднесено доходи на фінансовий результат	746	793	700 000
наступне повне відшкодування грошовими коштами відчужених об'єктів основних засобів, які були придбані				
1	Списано знос *	13	10	100 000
2	Списано залишкову (балансову) вартість *	976	10	700 000
3	Віднесено витрати на фінансовий результат	793	976	700 000
4	Майбутню компенсацію визнано доходом майбутніх періодів за Актом оцінки майна *	18	69	840 000
5	Після закінчення воєнного стану надійшли кошти компенсації вартості майна *	311	18	840 000
6	Визнано дохід у сумі компенсації *	69	746	840 000
7	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	746	643	140 000
8	Віднесено доходи на фінансовий результат	746	793	700 000
повернення відчужених об'єктів				
1	Повернуто товарно-матеріальні цінності	20, 26, 28	718	50 000
2	Повернуто об'єкт основних засобів, які були отримані підприємством безкоштовно	10	424	800 000
	Нараховано амортизацію	23, 92, 93	13	100 000
	Визнано дохід у сумі нарахованої амортизації	424	745	100 000

* пропозиції авторів

Джерело: обґрунтовано авторами

При поверненні вилученого майна виникатимуть доходи від безоплатно одержаних активів. У системі обліку використовуватимуться субрахунки 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів», 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи». Якщо відбувається відчуження об'єктів основних засобів, які підприємство отримало безоплатно, додатковою кореспонденцією має бути визнання доходу в сумі списання додаткового капіталу: дебет 424 «Безоплатно одержані необоротні активи» кредит 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів».

При добровільній передачі чи відчуженні майна або товарно-матеріальних цінностей обов'язковим є відображення аналітичного обліку здійснюваних операцій з метою подальшого представлення інформації у формах звітності.

Внесені пропозиції дозволяють розширити показники фінансової звітності в частині надання підприємством благодійної допомоги, забезпечать можливість узагальнювати на рівні статистичних даних інформацію про передані об'єкти для армії та суми витрат і відшкодування компенсації.

Що стосується оподаткування благодійної допомоги, переданої суб'єктами господарювання на користь ЗСУ, то необхідно враховувати зміни,

внесені до ПКУ (п. 69 ПКУ). В частині нарахування податкового зобов'язання з ПДВ операції з добровільної передачі або відчуження майна без компенсації на користь ЗСУ не вважається постачанням товарів для цілей оподаткування ПДВ (п. 69.5 підрозд. 10 розд. XX ПКУ), а тому податок не нараховується і не сплачується. Також, коли підприємством здійснюється цілеспрямоване придбання майна для ЗСУ, то воно має право на податковий кредит із ПДВ, якщо витримано умови своєчасного формування та реєстрації податкової накладної. Щодо визначення податкового зобов'язання з акцизного податку, то ситуація аналогічна ПДВ, за умови відсутності компенсації або добровільної передачі як гуманітарної допомоги акцизний податок не нараховується. Одночасно ПКУ визначено, що відчуження пального на користь держави (пп. 14.1.212 ПКУ) та відчуження на користь ЗСУ, добровільних формувань територіальних громад та інших легальних збройних формувань (п. 216.3 ПКУ) не вважається реалізацією пального, тому і ПДВ не нараховується. У суб'єктів господарювання, які не є платниками акцизного податку, не виникатимуть обов'язки щодо реєстрації платником акцизного податку, отримання ліцензії на право здійснення торгівлі паливом [12].

Щодо коригування податкових різниць платниками податку на прибуток ситуація неоднозначна і викликає більше запитань аніж відповідей.

У п. 69.6 підрозділу 10 «Інші перехідні положення» ПКУ йдеться про скасування коригування фінансового результату до оподаткування в напрямку збільшення і дозволено включення усієї суми до витрат звітного періоду, якщо безоплатно передаються кошти, товари (роботи, послуги) протягом звітного (податкового) року неприбутковим організаціям, внесеним до Реєстру неприбуткових установ та організацій [12]. До таких товарів (робіт, послуг) належить вартість спеціальних засобів індивідуального захисту (каска, бронежилетів, виготовлених відповідно до військових стандартів); технічних засобів спостереження; лікарських засобів та медичних виробів; засобів особистої гігієни; продуктів харчування; предметів речового забезпечення. Також визначено, що інші товари, виконані роботи, наданні послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, можна відносити до витрат у повному обсязі. Проте зауважимо, що такий перелік затверджений 26.10.2016 року Постановою Кабінету Міністрів України № 758 і сьогодні не оновлювався. Тому, незалежно від того, яку участь суб'єкт господарювання бере у підтримці ЗСУ та забезпеченні обороноздатності країни, доведеться збільшувати фінансовий результат до оподаткування в порядку, передбаченому пп. 140.5.9 п. 140.5 ст. 140 ПКУ. Тобто, не коригуватиметься в напрямку збільшення фінансовий результат податкового (звітного) періоду на суму зазначених коштів, вартість товарів, виконаних робіт, наданих послуг, безоплатно переданих ЗСУ підприємствами протягом звітного (податкового) року, у розмірі, що не перевищує 4% оподаткованого прибутку попереднього звітного року.

Отже, обліковий процес надання благодійної допомоги ЗСУ є складним незалежно від того, ким він забезпечується, повинен включати такі обов'язкові етапи: 1 етап – формування внутрішнього нормативного документа про надання благодійної пожертви; 2 етап – документування фактів безоплатної передачі

благодійної пожертви; 3 етап – відображення змісту господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку; 4 етап – врахування норм податкового законодавства для цілей оподаткування; 5 етап – узагальнення інформації у формах фінансової звітності.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що благодійна діяльність – явище не нове, проте набуває все більшого розвитку. Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України чимало підприємств відкрили для себе новий вид діяльності – благодійництво. Тому в обліковій практиці залишаються невирішеними багато питань, які стосуються методики відображення в обліку витрат на благодійність та визначення податкових зобов'язань із окремих податків за операціями надання благодійної допомоги ЗСУ. За результатами дослідження обґрунтовано порядок документування благодійних пожертв на користь армії та необхідність формування Акту приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги. Враховуючи специфіку досліджуваної тематики, запропоновано методику обліку благодійної допомоги за різних варіантів її надання (добровільної передачі чи відчуження майна).

Список використаних джерел

1. Акт приймання-передачі гуманітарної (благодійної) допомоги. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/TB0672> (дата звернення: 05.11.2022).
2. Благодійність. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/blaghotijnistj> (дата звернення: 05.11.2022).
3. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Волошенко А.В. Організаційно-правові аспекти обліку надходжень благодійних пожертв у Збройних Силах України в умовах воєнного стану. *Social development & Security*. 2022. Vol. 12, № 2. С. 57-63. DOI: 10.33445/sds.2022.12.2.5.
5. Гудзь А.О. Поняття та правове регулювання благодійної діяльності в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2018. № 4 (62). С. 65-68.
6. Гудзь А.О. Класифікація форм і видів благодійної діяльності в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 1. С. 61-64. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-15>.
7. Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 р. № 202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.11.2022).
8. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 05.11.2022).
9. Український форум благодійників. Статистичні дані.

URL: <https://rating.ufb.org.ua/rating/blago-charts?currentYear=2020> (дата звернення: 05.11.2022)

10. Іщенко Я.П., Подоляничук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік II: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю.В. 2021. 396 с.

11. Насібова О.В. Благодійність як джерело фінансових ресурсів соціального захисту населення. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.60. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/62.pdf (дата звернення: 25.10.2022).

12. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

13. Подоляничук О.А. Управлінський контроль як вид внутрішньогосподарського контролю підприємства. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2015. № 1 (1). С. 117-126.

14. Порядок фінансового забезпечення потреб національної оборони держави, мобілізаційної підготовки, заходів з мобілізації та Збройних Сил за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 р. № 339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

15. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

16. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.11.2022).

17. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

18. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

19. Про Збройні сили України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

20. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

21. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майно в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України від 17.05.2012 р. № 4765-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

22. Про спецрахунок для допомоги Армії. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-pererahuvav-na-potrebi-viyskovih-208-mlrd-grn-za-minuliy-tijden-na-spetsrahunok-nadiyshlo-mayje-125-mln-grn> (дата звернення: 05.11.2022).

23. Про Товариство Червоного Хреста України: Закон України від

28.11.2002 р. № 330-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text> (дата звернення: 05.11.2022).

24. Сербин Р.А. Детермінація форм благодійної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 47-52.

25. Сивак О.Б. Благодійність як складова соціально відповідальної діяльності підприємства: обліковий аспект. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1 (17)-№ 2 (18). С. 233-237.

26. За одну добу на спецрахунок для збору коштів на потреби армії надійшло майже 300 млн грн. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-odnu-dobu-na-spetsrahunok-dlya-zboru-koshtiv-na-potrebi-armiyi-nadiyshlo-mayje-300-mln-grn> (дата звернення: 05.11.2022).

27. Україна потрапила в топ-10 найщедріших країн світу. URL: <https://vpolshchi.pl/ukrayina-potrapila-v-top-10-najshedrishih-krayin-s-6817312572263264a> (дата звернення: 05.11.2022).

References

1. Akt pryumannya-peredachi humanitarnoyi (blahodiynoyi) dopomohy [Act of acceptance and transfer of humanitarian (charitable) aid]. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/TB0672> [in Ukrainian].

2. Blahodiynist. Slovyk ukrayinskoyi movy [Charity. Dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/s/blaghodijnistj> [in Ukrainian].

3. Byudzhetnyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 2456-VI [Law of Ukraine «Budget Code of Ukraine» № 2456-VI]. (2010, July 8). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [in Ukrainian].

4. Voloshenko, A.V. (2022). Orhanizatsiyno-pravovi aspekty obliku nadkhodzhen blahodiynykh pozhertv u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu [Organizational and legal aspects of the accounting of receipts of charitable donations in the Armed Forces of Ukraine under martial law]. *Social development & Security*, 12, 2, 57-63. DOI: 10.33445/sds.2022.12.2.5 [in Ukrainian].

5. Hudz, A.O. (2018). Ponyattya ta pravove rehulyuvannya blahodiynoyi diyal'nosti v Ukrayini [Concept and legal regulation of charitable activities in Ukraine]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Pravo – State and regions. Series: Law*, 4 (62), 65-68 [in Ukrainian].

6. Hudz, A.O. (2019). Klasyfikatsiya form i vydiv blahodiynoyi diyal'nosti v Ukrayini [Classification of forms and types of charitable activity in Ukraine]. *Pivdenoukrayinskyy pravnychy chasopys – South Ukrainian legal journal*, 1, 61-64. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.1-15> [in Ukrainian].

7. Deyaki pytannya otrymannya, vykorystannya, obliku ta zvitnosti blahodiynoyi dopomohy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 202 [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of receipt, use, accounting and reporting of charitable assistance» № 202]. (2022, March 5). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

8. Instruktsiya pro zastosuvannya planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zobov'язan i hospodarskykh operatsiy pidpryyemstv ta

orhanizatsiy: Nakaz Ministerstva finansiv Ukraini № 291 [Order of the Ministry of Finance of Ukraine «Instructions on the application of the chart of accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations» № 291]. (1999, November 30). *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> [in Ukrainian].

9. Ukrainskyi frum blahodiinykiv. Statystychni dani [Ukrainian forum of benefactors. Statistics]. Retrieved from: <https://rating.ufb.org.ua/rating/blago-charts?currentYear=2020> [in Ukrainian].

10. Ishchenko, Ya.P., Podolianshuk, O.A., & Koval, N.I. (2021). *Finansovyy oblik II [Financial accounting II]*. Vinnytsia: Kushnir Yu.V. [in Ukrainian].

11. Nasibova, O.V. (2020). Blahodiynist yak dzherelo finansovykh resursiv sotsialnoho zakhystu naselennya [Charity as a source of financial resources for social protection of the population]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 10. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.60. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/62.pdf [in Ukrainian].

12. Podatkovyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 2755-VI [Law of Ukraine «Tax Code of Ukraine» № 2755-VI]. (2010, December 2). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].

13. Podolianshuk, O.A. (2015). Upravlinskyi kontrol yak vyd vnutrishnohospodarskoho kontrolyu pidpryyemstva [Management control as a type of internal economic control of the enterprise]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannya nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 1 (1), 117-126 [in Ukrainian].

14. Poryadok finansovoho zabezpechennya potreb natsionalnoyi oborony derzhavy, mobilizatsiynoyi pidhotovky, zakhodiv z mobilizatsiyyi ta Zbroynykh Syl za rakhunok blahodiynykh pozhertv fizychnykh ta yurydychnykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 339 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «The procedure for financial provision of the needs of the national defense of the state, mobilization training, mobilization activities and the Armed Forces at the expense of charitable donations of individuals and legal entities» № 339]. (2015, May 15). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

15. Pro blahodiynu diyalnist ta blahodiyni orhanizatsiyyi: Zakon Ukrainy № 5073-VI [Law of Ukraine «On charitable activities and charitable organizations» № 5073-VI]. (2012, July 5). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> [in Ukrainian].

16. Pro bukhholderskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukrayini: Zakon Ukrainy № 996-XIV [Law of Ukraine «On accounting and financial reporting in Ukraine» № 996-XIV]. (1999, July 16). *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> [in Ukrainian].

17. Pro volunteersku diyalnist: Zakon Ukrainy № 3236-VI [Law of Ukraine «On volunteering» № 3236-VI]. (2011, April 19). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> [in Ukrainian].

18. Pro humanitarnu dopomohu: Zakon Ukrainy № 1192-XIV [Law of Ukraine «On humanitarian aid» № 1192-XIV]. (2022, November 22). *zakon.rada.gov.ua*.

Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> [in Ukrainian].

19. Pro Zbroyni syly Ukrainy: Zakon Ukrainy № 1934-XI [Law of Ukraine «On the Armed Forces of Ukraine» № 1934-XI]. (1999, December 6). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> [in Ukrainian].

20. Pro mobilizatsiynu pidhotovku ta mobilizatsiyu: Zakon Ukrainy № 3543-XII [Law of Ukraine «On mobilization training and mobilization» № 3543-XII]. (1993, October 21). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> [in Ukrainian].

21. Pro peredachu, prymusove vidchuzhennya abo vyluchennya mayno v umovakh pravovoho rezhymu voyennoho chy nadzvychaynoho stanu: Zakon Ukrainy № 4765-V [Law of Ukraine «On the transfer, forced alienation or seizure of property under the legal regime of martial law or state of emergency» № 4765-V]. (2012, May 17). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> [in Ukrainian].

22. Pro spetsrakhunok dlya dopomohy Armiyi [About a special account for assistance to the Army]. bank.gov.ua. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-pererahuvav-na-potrebi-viyskovih-208-mlrd-grn-za-minuliy-tijden-na-spetsrakhunok-nadiyshlo-mayje-125-mln-grn> [in Ukrainian].

23. Pro Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrayiny: Zakon Ukrainy № 330-IV [Law of Ukraine «About the Red Cross Society of Ukraine» № 330-IV]. (2002, November 28). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-15#Text> [in Ukrainian].

24. Serbyn, R.A. (2016). Determinatsiya form blahodiynoyi diyalnosti [Determination of forms of charitable activity]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 12, 47-52 [in Ukrainian].

25. Sivak, O.B. (2014). Blahodiynist yak skladova sotsialno vidpovidalnoyi diyalnosti pidpryyemstva: oblikovyy aspekt [Charity as a component of socially responsible enterprise activity: accounting aspect]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya – Economics and management organization*, 1 (17) – 2 (18), 233-237 [in Ukrainian].

26. Za odnu dobu na spetsrakhunok dlia zboru koshtiv na potreby armii nadiishlo maizhe 300 mln hrn [In one day, almost UAH 300 million was deposited into a special account for collecting funds for the needs of the army]. bank.gov.ua. Retrieved from: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-odnu-dobu-na-spetsrakhunok-dlya-zboru-koshtiv-na-potrebi-armiyi-nadiyshlo-mayje-300-mln-grn> [in Ukrainian].

27. Ukraina potrapyla v top-10 naishchedrishykh krain svitu [Ukraine is among the top 10 most generous countries in the world]. vpolschi.pl. Retrieved from: <https://vpolschi.pl/ukrayina-potrapila-v-top-10-najshchedrishih-krayin-s-6817312572263264a> [in Ukrainian].

Відомості про авторів

ПОДОЛЯНЧУК Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, завідувачка кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail:

podolianchuk_l@i.ua).

КОВАЛЬ Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: Natkov@i.ua).

ІЩЕНКО Яна Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: jana_2006@ukr.net).

PODOLIANCHUK Olena – Candidate of Economic Sciences, Head of the Department of Accounting and Taxation in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: podolianchuk_l@i.ua).

KOVAL Natalia – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Account and Taxation in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: Natkov@i.ua).

ISHCHENKO Yana – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Account and Taxation in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: jana_2006@ukr.net).

UDC 339.13.017:634.1.076:634.7

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-3-3

**ANALYSIS OF THE
BALANCE OF
PRODUCTION AND
CONSUMPTION OF
FRUIT AND BERRY
PRODUCTS IN
UKRAINE**

PRAVDIUK Natalia,
*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Accounting*

PRAVDIUK Maryna,
*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting and
Taxation in Economic Sectors,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

In the article was analyzed the current state and trends of development of the production and consumption of fruit and berry products in Ukraine. The article identifies problematic aspects of the activities of business entities in the modern economic realities, outlines possible ways of leveling or minimizing the impact of existing problems, and determines the prospects for the further development of agricultural enterprises and households. It was established that Ukraine has a significant natural resource, material, technical and human potential for increasing the volume of production of fruit and berry products to meet the consumer needs of the population for high-quality products on the domestic and foreign food markets. In particular, the conducted analytical studies indicate an increase in the production of fruit and berry products in general and per person, which is due to an increase in the yield of fruit and berry crops with a significant reduction in the